

۵. اما درباره فراز دوّم روایت «من مثل مثلاً» نیز احتمالات مختلفی مطرح است.

الف) صدوق این فراز را چنین معنا کرده است:

«وَالَّذِي أَقُولُهُ فِي قَوْلِهِ ع مَنْ مَثَلٌ مِثَالًا يَعْنِي بِهِ أَنَّهُ مَنْ أْبْدَعَ بِدَعَةً وَ دَعَا إِلَيْهَا أَوْ وَضَعَ دِينًا فَقَدْ خَرَجَ مِنْ

الْإِسْلَامِ»^۱

ب) مرحوم علامه مجلس می‌نویسد:

«وَيَحْتَمِلُ أَنْ يَكُونَ الْمُرَادُ بِالْمِثَالِ الصُّنْمَ لِلْعِبَادَةِ. أَقُولُ لَا يَخْفَى بَعْدَ مَا ذَكَرَهُ فِي التَّجْدِيدِ وَ أَمَّا الْمِثَالُ فَهَوِ

قَرِيبٌ وَ رُبَمَا يُقَالُ الْمُرَادُ بِهِ إِقَامَةُ رَجُلٍ بِحِذَاهُ كَمَا يَفْعَلُهُ الْمُتَكَبِّرُونَ»^۲

در تایید فرمایش ایشان برخی به آنچه سابقاً از ابن اثیر خواندیم، استشهاد کرده‌اند:

«وَيُمْكِنُ أَنْ يَسْتَأْنَسَ لِلْإِحْتِمَالِ الْأَخِيرِ بِالْحَدِيثِ الَّذِي مَرَّ عَنْ نَهَايَةِ ابْنِ الْأَثِيرِ فِي لُغَةِ مِثَلٍ، حَيْثُ قَالَ: «فِيهِ:

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَمِثَلَ لَهُ النَّاسَ قِيَامًا فَلْيَتَبَوَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ»^۳

ج) احتمال سوم برگرفته از مضمون روایتی است که صدوق در معانی الاخبار به صورت مرسل نقل کرده

است:

«حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِلِيُّ بِهِ رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْ عَمِّهِ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَنِ

النَّهَيْكِيِّ بِإِسْنَادِهِ رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ مَنْ مَثَلَ مِثَالًا أَوْ اقْتَنَى كَلْبًا فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْإِسْلَامِ فَقِيلَ لَهُ

هَلَكَ إِذَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ فَقَالَ لَيْسَ حَيْثُ ذَهَبْتُمْ إِنَّمَا عَنَيْتُ بِقَوْلِي مَنْ مَثَلَ مِثَالًا مَنْ نَصَبَ دِينًا غَيْرَ دِينِ اللَّهِ

وَ دَعَا النَّاسَ إِلَيْهِ وَ بِقَوْلِي مَنْ اقْتَنَى كَلْبًا عَنَيْتُ مُبْعِضًا لَنَا أَهْلَ الْبَيْتِ اقْتَنَاهُ فَأَطْعَمَهُ وَ سَقَاهُ مَنْ فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ

خَرَجَ مِنَ الْإِسْلَامِ»^۴

۶. به نظر می‌رسد آنچه درباره معنی تصویر مطرح شده است، خلاف ظاهر است و ظاهر روایت بیان

حرمت شدید در مورد تصویرگری است. (اما در مورد تجدید قبر می‌توانیم به همان معنای مورد

نظر صدوق قائل شویم که حرمت نبش قبر است) چراکه می‌دانیم اسلام دارای مراتب است و

برخی از اعمال باعث خروج از مراتب عالیّه اسلام می‌شود.

۱. من لا يحضره الفقيه، ج ۱، ص ۱۹۱.

۲. بحار الأنوار، ج ۷۹، ص ۱۸.

۳. دراسات في المكاسب المحرمة، ج ۲، ص ۵۸۹.

۴. معانی الاخبار، ص ۱۸۱.

۷. اما خروج از اسلام که در روایت مطرح شده به معنی ارتداد نیست بلکه می‌تواند به معنی آن باشد که کسی که چنین می‌کند همانند مشرکین می‌شود که عمل به اسلام نمی‌کند، یا بیان قبح عمل باشد و یا به معنی خروج از مراتب عالی اسلام.

۱۹. «وَعَنْ أَبِيهِ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي حَمَزَةَ عَنْ أَبِي بصيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَتَانِي جِبْرِئِيلُ فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ رَبَّكَ يَنْهَى عَنِ التَّمَاثِيلِ.»^۱

ما می‌گوئیم:

این روایت ظاهراً همان مضمون روایت اول است چراکه بعید است جبرئیل دوبار درباره تماثیل، بر پیامبر نازل شده باشد. مخصوصاً با توجه به اینکه سند این روایت هم همان سند روایت اول است.

۲۰. «وَعَنْ مُوسَى بْنِ قَاسِمٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَخِيهِ مُوسَى ع أَنَّهُ سَأَلَ أَبَاهُ عَنِ التَّمَاثِيلِ - فَقَالَ لَا يَصْلُحُ أَنْ يُلْعَبَ بِهَا.»^۲

ما می‌گوئیم همین مضمون در روایات دیگری هم مطرح است.

۲۱. «وَعَنْ أَبِيهِ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ مُثَنَّى رَفَعَهُ قَالَ: التَّمَاثِيلُ لَا يَصْلُحُ أَنْ يُلْعَبَ بِهَا.»^۳

ما می‌گوئیم: توجه شود که این دو روایت در صورتی ساختن صورت و مجسمه را تحریم می‌کند که «لعب» را به معنای اعم از ساختن بگیریم، مخصوصاً با توجه به اینکه «لعب بها» به معنای «به بازی گرفتن» است که می‌تواند به معنای ساختن باشد.

۲۲. «الصَّدُوقُ فِي الْخِصَالِ، عَنْ أَبِيهِ عَنِ سَعْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى بْنِ عَبِيدٍ عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ يَحْيَى عَنِ جَدِّهِ الْحَسَنِ بْنِ رَاشِدٍ عَنِ أَبِي بصيرٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ أَبِيهِ عَنِ آبَائِهِ ع قَالَ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ع: إِيَّاكُمْ وَ عَمَلَ الصُّورِ فَإِنَّكُمْ تُسْأَلُونَ عَنْهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ الْخَيْرَ»^۴

۲۳. «كِتَابُ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ شُرَيْحِ الْحَضْرَمِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ طَلْحَةَ عَنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ: مِنْ أَكْلِ

۱. وسائل الشیعة، ج ۵، ص ۳۰۶.

۲. وسائل الشیعة، ج ۵، ص ۳۰۷.

۳. وسائل الشیعة، ج ۵، ص ۳۰۷.

۴. مستدرک الوسائل ومستنبط المسائل، ج ۱۳، ص ۲۱۰.

السُّحْتِ سَبْعَةٌ إِلَى أَنْ قَالَ وَالَّذِينَ يُصَوِّرُونَ التَّمَائِيلَ الْخَبَرَ^۱

ما می گوئیم: روایت درباره اجاره بر تصویرگری است چراکه سخن در «اکل سحت» است که ظهورش در حرمت ثمن است، البته ممکن است بگوئیم تحریم اجاره، فرع حرمت اصل عمل است.

۲۴. «الْقَطْبُ الرَّاَوْنَدِيُّ فِي لُبِّ اللَّبَابِ، رَوَى: أَنَّهُ يَخْرُجُ عُنُقُ مِنَ النَّارِ فَيَقُولُ أَيْنَ مَنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَ أَيْنَ مَنْ ضَادَّ اللَّهَ وَ أَيْنَ مَنْ اسْتَخَفَّ بِاللَّهِ فَيَقُولُونَ وَ مَنْ هَذِهِ الْأَصْنَافُ الثَّلَاثَةُ فَيَقُولُ مَنْ سَحَرَ فَقَدْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ وَ مَنْ صَوَّرَ التَّمَائِيلَ فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ وَ مَنْ تَرَاءَى فِي عَمَلِهِ فَقَدْ اسْتَخَفَّ بِاللَّهِ»^۲

۲۵. «الشَّهِيدُ الثَّانِي فِي مُنْيَةِ الْمُرِيدِ، عَنِ النَّبِيِّ ص أَنَّهُ قَالَ: أَشَدُّ النَّاسِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ قَتَلَ نَبِيًّا أَوْ قَتَلَهُ نَبِيٌّ وَ رَجُلٌ يَضِلُّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ أَوْ مُصَوِّرٌ يُصَوِّرُ التَّمَائِيلَ»^۳

۲۶. «محمد بن يعقوب عن محمد بن يحيى عن أحمد بن عبد الله ابن محمد بن عيسى عن علي بن الحكم عن أبان بن عثمان عن أبي العباس عن أبي عبد الله ع في قول الله عزَّ و جلَّ يَعْمَلُونَ لَهُ مَا يَشَاءُ مِنْ مَحَارِبٍ وَ تَمَائِيلٍ - فَقَالَ وَ اللَّهُ مَا هِيَ تَمَائِيلُ الرَّجَالِ وَ النِّسَاءِ - وَ لَكِنَّهَا الشَّجَرُ وَ شِبْهُهُ»^۴

درباره دلالت این روایت ممکن است چنین خدشه کنیم که «مايشاء» که فعل سلیمان بوده و امام می فرماید شأن منصب نبوت نبوده است، نگهداری صورتها می باشد و نه ساختن آنها.

۱. همان.

۲. همان.

۳. همان.

۴. وسائل الشیعة، ج ۵، ص ۳۰۴.